

Motion till riksdagen 2008/09:U12

av Urban Ahlin m.fl. (s, v, mp)
med anledning av prop. 2008/09:108

Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina insats utanför Somalias kust

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner regeringens förslag under den ytterligare förutsättningen att klargörande av problematiken med eventuella tillfångatagna pirater kan göras enligt vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om FN:s säkerhetsråds resolution 1325.

Motivering

EU-insatsen Operation Atalanta inleddes den 8 december 2008 och grundar sig på ett flertal resolutioner i FN:s säkerhetsråd.

I propositionen beskrivs insatsens huvuduppgift: Att verka för att det omfattande sjöröveriet som pågår utanför Somalias kust motverkas. Insatsen ska framför allt ge skydd åt FN:s världslivsmedelsprogram (WFP) humanitära hjälpsändningar. Insatsen ska också kunna eskortera handelsfartyg samt vidta åtgärder för att avvärja, förebygga och bekämpa sjöröveri och väpnade rån som begås i de områden där insatsen pågår.

Det svenska bidraget till insatsen föreslås bestå av två korvetter, ett stöd-fartyg och en säkringsstyrka. Den väpnade styrkan kommer att bestå av ca 160 personer, men den totala personalramen, med utrymme för eventuella förstärknings- och evakueringsbehov, uppgår till högst 450 personer. Den svenska insatsen ska påbörjas under första halvåret 2009 och pågå under högst fyra månader. Propositionen anger att särskilt fokus kommer att ges åt uppgiften att skydda WFP:s humanitära hjälpsändningar.

Somalia är ett av världens fattigaste länder och härjat av konflikter sedan lång tid. Den humanitära situationen bedöms vara en av de svåraste i Afrika.

Fel! Okänt namn på

Befolkningen lider av konflikten och av torka. Man drabbas också av de höga livsmedelspriserna. 43 % av befolkningen är i akut behov av nödhjälp och enligt FN behövs 900 miljoner dollar i humanitärt stöd under 2009. Insatserna handlar framför allt om livsmedelsbistånd, främst genom FN:s världsmedels-livsprogram (WFP). Sjötransporter är avgörande för att WFP ska kunna nå fram med sin hjälp. 90 % av WFP:s sändningar går sjövägen och dessa transporter hotas av den ökande sjörövarverksamheten utanför Somalias kust.

Till följd av inbördeskrigen i Somalia har uppemot tre fjärdedelar av befolkningen någon gång fått lämna sina hem. Många lever fortfarande som flyktingar. Färre än var tredje invånare har tillgång till rent vatten och barnadödligheten är mycket hög.

Somalia har inte haft en fungerande regering med kontroll över hela dess territorium sedan 1991 och situationen är mycket svår. Sedan en tid tillbaka finns en övergångsregering, och samtal mellan de olika parterna äger rum inom ramen för den så kallade Djiboutiprocessen. Både säkerhetsläget och det politiska läget är dock mycket komplicerade.

Sverige har ett utvecklingssamarbete med Somalia. Utvecklingsbiståndet var 2008 drygt 60 miljoner kronor och utöver detta bidrog Sverige med ca 140 miljoner i humanitärt stöd. Sverige är också aktivt i den internationella kontaktgruppen för Somalia. Vi anser att det är angeläget att det internationella samfundet bidrar till en utveckling som syftar till ett fredligt, jämlikt och demokratiskt samhälle där de mänskliga rättigheterna respekteras. Vi vill stödja försöningsarbete och uppbyggnad av en fungerande civilsektor. Det är också viktigt att verka för säkerhetsfrämjande insatser som demobilisering och återintegrering av tidigare soldater och barnsoldater.

En lösning på konflikten i Somalia och uppbyggandet av ett fungerande samhälle och dess institutioner liksom utvecklingsmöjligheter för dess befolkning är också nödvändigt för att kunna lösa situationen med sjöröveriet. Operation Atalanta spelar en viktig roll, men enbart en militär insats kan inte lösa problemet i grunden.

Enligt en rapport från tankesmedjan Chatham House ökade antalet piratdåd stort under 2008. Mellan januari och september beräknar man att det har betalats ut mellan 18 och 30 miljoner dollar i lösensummor.

Propositionen nämner kortfattat att sedan regeringen och landets administration föll samman 1991 har Somalia inte kunnat freda sitt territorium till lands eller till havs med ett utbrett illegalt fiske som resultat. Fiskebeståndet har reducerats och inkomstmöjligheterna för somaliska fiskare har begränsats, vilket resulterat i att lokala fiskare tagit till sjöröveri som sin försörjningsmetod.

Vi anser att regeringens proposition inte identifierar detta problem och bidragande orsak till sjöröveriets uppkomst tillräckligt. Bland annat har EU:s överdimensionerade och subventionerade fiskeflotta och andra fiskeflottor från väst aktivt medverkat till att illegalt reducera fiskebeståndet avsevärt och att fartyg från väst medvetet förgiftat Somalias kust och hav genom att dumpa radioaktivt och annat giftigt avfall i havet med allvarliga konsekvenser för miljö och människa. Så sent som i juli 2008 larmade FN:s sändebud i Somalia

att havet utanför det krigshärjade landet blivit en soptipp för miljöfarligt avfall från Europa.

Under 2007 attackerades ett antal WFP-fartyg och WFP anser att de inte kan leverera nödhjälp till Somalia utan eskort. Inga WFP-fartyg har attackerats sedan skyddsverksamheten började. Sändningarna tvingades upphöra under en period 2008 då ett antal rederier bröt sina kontrakt med WFP på grund av att eskort saknades. Sändningarna kunde återupptas när Kanada tillfälligt åtog sig eskortverksamheten i väntan på EU-insatsen. Representanter för WFP har uttalat att EU ger det skydd de har frågat efter då piraterna hotat skära av den humanitära livlinan till Somalia.

Insatsen sker med ett folkrättsligt mandat genom resolutioner i FN:s säkerhetsråd och faller under kapitel VII i FN-stadgan. Den senaste resolution 1851 gäller till och med den 2 december 2009. Dessutom finns folkrättsligt mandat enligt den internationella sedvanerätten och FN:s havsrättskonvention liksom att operation Atalanta verkar på somaliskt territorialhav med samtycke av Somalias övergångsregering.

Vi anser att ett svenskt deltagande i insatsen är väl motiverat genom den mycket svåra humanitära situationen och genom att insatsen bidrar till att WFP:s sändningar kan nå fram. Insatsen utgör ett viktigt stöd till FN:s verksamhet.

Vi konstaterar att insatsen sker med ett tydligt avgränsat mandat avseende tidsgräns och personalram. Den kan dock uppfattas överdrivet tilltagen sett i relation till insatsens storlek. Vi konstaterar vidare att det finns ett ekonomiskt utrymme för eventuella förstärknings- och evakueringsinsatser.

Dock saknar vi i propositionen, liksom varit fallet flera gånger tidigare i regeringens propositioner om internationella insatser, tyvärr skrivningar om FN:s resolutioner 1325 eller 1612 om kvinnor, fred och säkerhet respektive barn i väpnad konflikt. Vi kräver att regeringen ger dessa resolutioner den uppmärksamhet som insatsen kräver.

Vi vill också lyfta fram den komplicerade frågan om hur man ska hantera en situation där pirater har tillfångatagits. Vi har sett hur länder som tidigare varit involverade i skyddsverksamheten har haft att hantera stora juridiska komplikationer. Propositionen nämner denna problematik men endast i kortfattade ordalag. Enligt propositionen ska EU ingå avtal för att göra det möjligt att överlämna omhändertagna sjörövare till länder i regionen. Detta ska ske enligt folkrätten och med respekt för de mänskliga rättigheterna, vilket vi anser måste vara en förutsättning. Vi kommer under riksdagsbehandlingen av propositionen att begära klargöranden av regeringen angående denna problematik.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 12 februari 2009

Urban Ahlin (s)

Anders Karlsson (s)

Michael Hagberg (s)

Åsa Lindestam (s)

Mats Berglind (s)

Inger Jarl Beck (s)

Tommy Waidelich (s)

Gunilla Wahlén (v)

Max Andersson (mp)

Carina Hägg (s)

Kent Härstedt (s)

Kenneth G Forslund (s)

Kerstin Engle (s)

Carin Runeson (s)

Hans Linde (v)

Peter Rådberg (mp)